

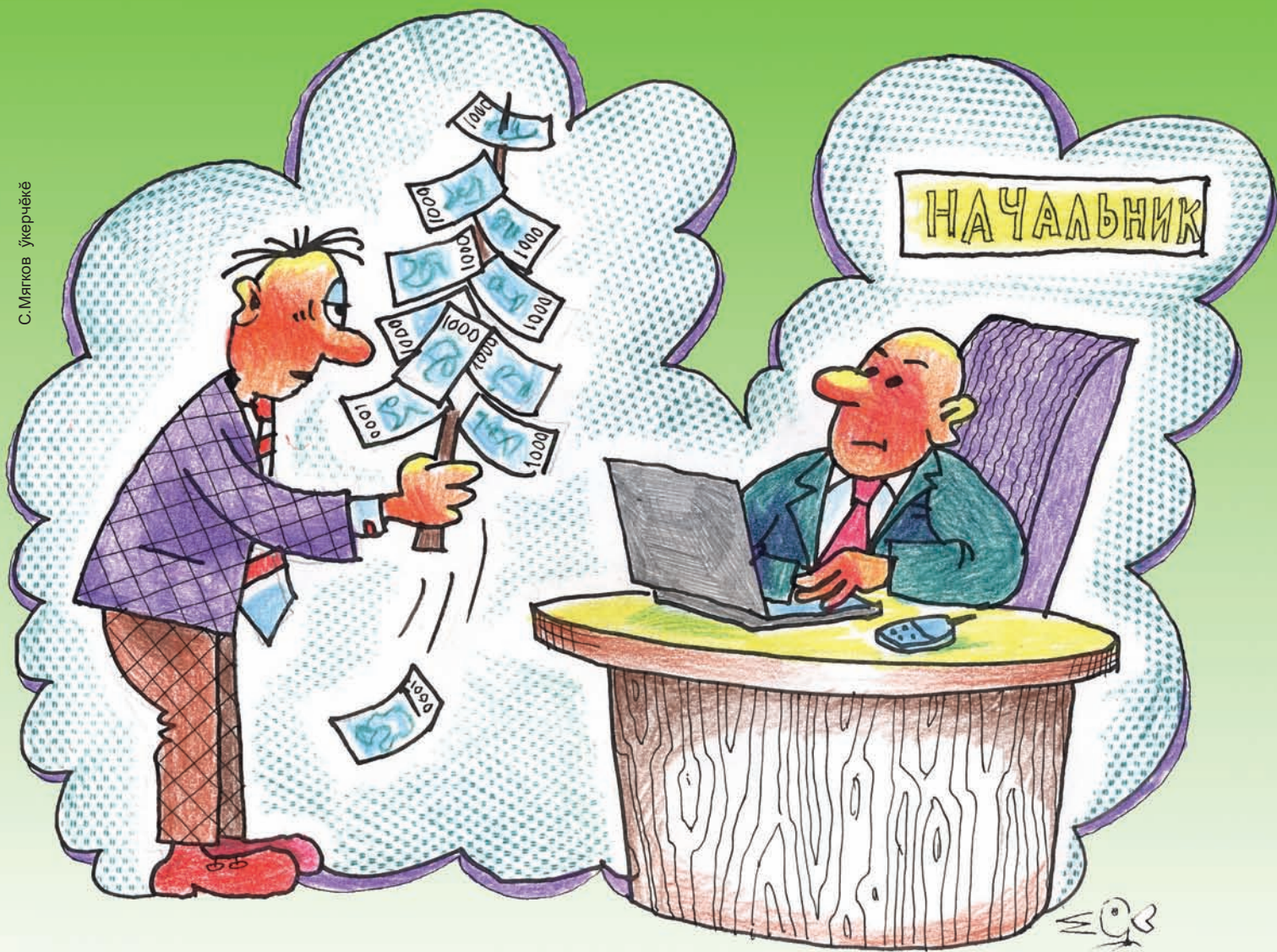
2015 • 1 №

ЯНВАРЬ / КАРЛАЧ

КАПКАН

16+

С. Мягков / Укерчѣкѣ

КАПКАН

Сатирапа кулаш журналё

1925 çулхи пуш уйăхён

16-мёшёнче тухма пуçланă

1 (1625)№

январь/кăрлач

Учредительсем – Чăваш Республикин
Информаци политикин тата массăлла
коммуникацисен министерстви,
Чăваш Республикин Информаци
политикин тата массăлла
коммуникацисен министерствин
«Хыпар» Издательство сурчĕ» Чăваш
Республикин хайтыгăмлă учрежденийĕ

**Директор-тĕп редактор –
В.В. ТУРКАЙ**

**Редактор – Н.П. Петров
Художник – С.Б.Мягков
Калăплавçă –
Е.А.Трофимова**

Журнала почта уйрăмёсенче,
«Чăвашпичет»
тата «Советская Чувашия» киоскёсенче,
редакцире султалăкĕлех сырантарасçĕ

Федерацин сыхăну,
информаци технологийĕсен
тата массăлла коммуникацисен
тытăмёнчи тĕрĕслев служби
2013 çулхи раштавăн 12-мёшёнче
ПИ ТУ 21-00308 номерпе
регистрациленĕ.

Индекс – 24608

Пичете алă пуснă: 14.01.2015

Пичетленĕ: 22.01.2015

Хут формачĕ 60x84/8

Усл.п.л. 1,5

Тираж 1615 экз.

Заказ К-2699

Ыйтмалли телефонсем:
56-09-31, 56-00-67, 62-50-06.

Редакципе издатель адресĕ:

428019, Шупашкар хули,

Иван Яковлев пр., 13.

факс: (8352) 62-50-06, 28-83-70

www.hypar.ru

e-mail: atal-volga@mail.ru

Журнала «Хыпар» Издательство
сурчĕ» АУ техника центрĕнче
калăпланă,
«Чăваш Ен» ИПК» ПУП
типографийĕнче пичетленĕ.

Алсырăвёсене рецензимесçĕ, тавăрса
памасçĕ. Журналăн юрăхсăр
экземплярёсем тĕл пулсан издательство
типографине пĕлтермелле.

Кунти материалсене «Капкăнран» илнине
асанмасăр тепĕр хут усă курма юрамасть.

Çĕр ёçĕ – наци тĕрекĕ

– Ялхуçалăхёнче туса илекен çимĕşe сутма хальхи
вăхăтра чăрмавлă мар. Паян влаç тытăмёсен çĕр ёçченне,
ялхуçалăх таварё туса кăларакана пур енлĕн пулăшмалла,
– палăртнă Чăваш Ен Пуçлăхĕ Михаил Игнатьев наци про-
екчĕсене пурнăçлас тĕлĕшпе ёçлекен канаш ларăвёнче.

Чылай йышши апат-çимĕşe ют çĕршывран турттарма
чарни хресчене хайĕн таварне ирĕклĕ сутма çул усрĕ.
Çав вăхăтрах ялхуçалăхёнчи ёç тухăçлăхĕ сине те куç усса
пăхтарать политикăри паянхи лару-тăру. Хамăра хамăр
тăрантарма чăнахах пултаратпăр-и?

Республикăри ялсене аталантарассипе сыхăннă хуш-
ма программăпа çамрăк ăемьесемпе специалистсене, ял
çыннисене сурт тумă е туянма строительствăн 70 проценчĕ
таран тўлесе пулăшма палăртнă.

Кунсăр пуçне кăçал ялти социаллă объектсем патне
çитмелли çулсене юсама та пулăшĕç. Ялта сурт лартма е туянма республика
бюджетёнчен пĕлтĕр 50 процент хушса тўленĕ пулсан, кăçал кăшт сахалрах –
30 процент.

– Чăваш ятне çĕр ёçёнче çĕклесшĕн-ха кусем... Яла лешетĕп.

– Они решили поднять национальный престиж в битве за урожай...

Перевозу в деревню.

Н. Яковлев ўкерчĕкĕ

Ҷынна Вали шаймак ан чаб

Пёр лапка кун Ҷерпури интернат шулти воспитатель кёсье телефонё сухалнине асарханя. Анчах преступлени пирки шалти ёссен пайне пёлтермен. «Айяплисене» хай тёллён явап тыттарма пикеннё.

– Сирён ывялар вара! Ана шалти ёссен пайенче учета таратмалла, – кашкарашна вал кёсен сулхи ачан амашне айяпласа.

Унтан хараса укнё хёрама 14 пин тенкё кредит илтерсе сенё телефон туянна.

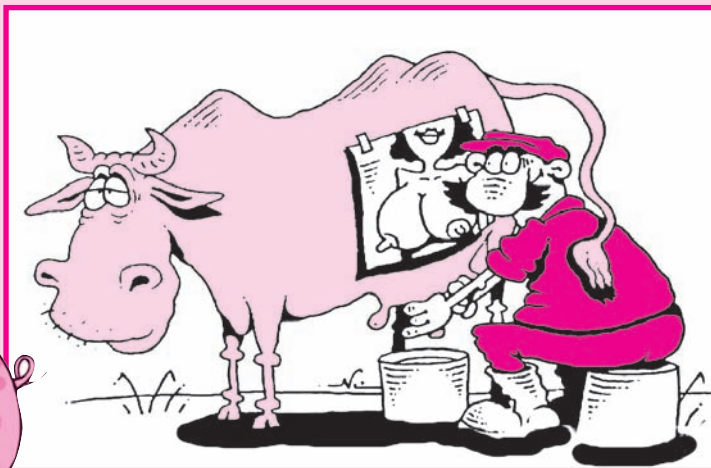
Район прокуратури воспитатель тёлёшпе уголовнай ёс пусарса шалти ёссен пайне тёлчеме ярса паня. Тёлёмелле, дознани органё педагог хятланкаларашёнче саккуна паснине асархаман. Прокуратура сине танипе кяна воспитателе явап тыттарма ёс пусарна.

Сысна сури хаклабрах-ши?

Эрех-сара ырри патне ситерменни паллаха, анчах хаяр шёвекрен ниепле хяпса пётейместпёр сав.

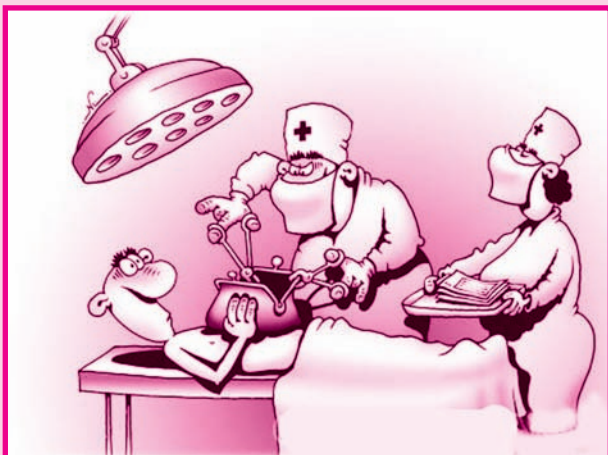
Ку инкек Шямарша районенчи Ирсе Тёкки яленче пулса иртнё. Упашкипе араме ир-ирех сётел хушшине ырнасна. Вёсем савансах пенси уксине «суня». Анчах саваняс нумая пыман, хайхискерсем кёсех хирёссе кайна.

– Сысна сурине меншен апат памаран? – сасартак аса илнё арсын. Хайсем тулли сётел хушшинче саркаланса ларна вяхатра ыльяхё витере ыса тани тархатарсах яна ана. Унтан араме какаренчен сёсёпе чиксе вилмеллех аманна. Сапла вёсленнё черетлё ёскё-сикё.

Тёрёс мар диагноз хакё

«Шура халатлисем» вяхатра та тёрёс диагноз лартни час-часах сын шапине татса парать. Етерне районенче тухтарсен айяпёпе ав самракан пурнасё татална. Арсын «Присурье» физкультуряпа спорт комплексне таташа суренё, сывлахне сирёплетнё. Инкеклё кун та юлташёсемпе залра пулна. Сасартак хайне ялах туйна вал. Сакна асарханя сынсем турех васкавля пулашу чёнтернё. «Шура халатлисем» вяхатрах ситнё-ха, анчах фельдшер тёрёс мар диагноз лартна. Харамалли сук-мен, йывар сёкленипе самракан хулпусси шанарё туртанса суранланна кяна имёш. Чирлине йёркеллё тёрёслемесерех район больницине асатна вал. Шел, больницяра та вяхатра электрокардиограмма туман, кирлё пек сиплемен. Тепёр икё сехетрен самрак арсын пурнасё сиплев учрежденийенче татална. Харуша инкек хыссан тухтарсем тинех унан чёре мышцин инфаркчё пулнине палартна. Вяхатра тёрёс диагноз лартса сиплеме тытанна пулсан вилём аллине те лекместчё. Халё уголовля ёс пусарна, айяплисене палартёс. Шел, самрака чёртсе таратайман.

Материалсене Л. АПА хатёрленё

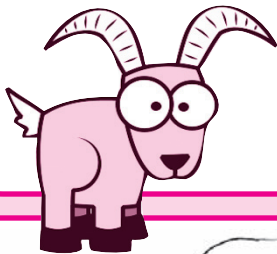
ПЕЛЁТ АЙҠЕНЧЕН ҘУХАЛАҘҘЕ

«Типе саккун» вәхәтәнче пулса иртне ку ёс.

Урампа иртсе пына чух хамар ял Ҙыннине тел пултәм. Автобус чаранакан вырәна васкать. Эпё апа ханаран килет тесе.

«Елтюк тете, ханаран-им?» – терём. «Мана мён ханаламалли? Кирле пулсан лавккана каяп та илеп хама мён чухле кирлине!» – хуравларё хыттән, такама Ҙилленне пекрех.

Елтюк – хайён вайне ытла пысака хуракан Ҙын, Ҙавәнпа ытлашши «тёрткелес» мар терём, хам Ҙулпа уттартәм. Сәмах май, эфир ача чухне вәл Теччере иртекен Сапантуя велосипедпа кайна тет. Ара, 20 Ҙухрам кёске Ҙул мар, ун чух машина тавраше начар Ҙуретче. Вәрман хёрринче велосипедне пёр йываҘ Ҙумне тайантарса хаварна та уяв курма кайна. Киле каяс умён үсёртерехскер велосипедне тупайман. «Ара, Ҙак пелёт айне лартса хаварначче-Ҙке!» – тесе шевёр пурнине Ҙулелле теллене тет. Ял-йыш Ҙакна аса илсе халё те кулать.

– Урана йёпетсен – пыр ыратать,
карланкана йёпетсен –
ал-ура Ҙакланать.

– Промочишь ноги – болит горло,
а промочишь горло – заплетаются ноги.

А. Плеханов үкерчёке

ТАВАННА ТА АН ШАН!

Эрехпе туслашма чарәннанрапа эп хампа темёскер пулса иртнине асархарәм. Малтанах, телённипе, Ҙын тем калё тесе, никама та шарламан ун Ҙинчен. Вәхәт иртнеҘемён хамра пулса иртекен пуләмпа ыттисене те паллаштарас килче. Ханара-и, хамар килте-и, эрех ёсмесерех мана та «пуса кайнан» туйанма тытанатче. Каласан хашёсем ёненетчёс, хашёсем телённине те палартмастчёс.

Кайран Ҙав «мыскара» варттанләхне пелтём. Медфакультетра юлашки сул вёренекен ывәл сасартак ахәлтатса кулса ячё.

– Мён пулче? – тетёп.

– Сана вёт Коля тете ёсстерсе үсёртетче. Эс курман чух вәл сан компотна «Ҙуттине» яратчё.

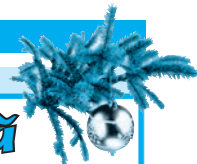
– Эсё мана мёншён ун пирки халь анчах калан? Эпё вёт вилме пултарна! Ун пекки сахал-и тёнчере?

– Вәл сана калама хушмастчё. Тепёр тесен, пелетёп вёт эсё кодировка туманнине, – хутёленет ывәл.

– Вәл Ҙапла та-ха, кун пек чух эсё кам енче? Эсё вёт пәхса тарса асуна вёлерме пултарна!

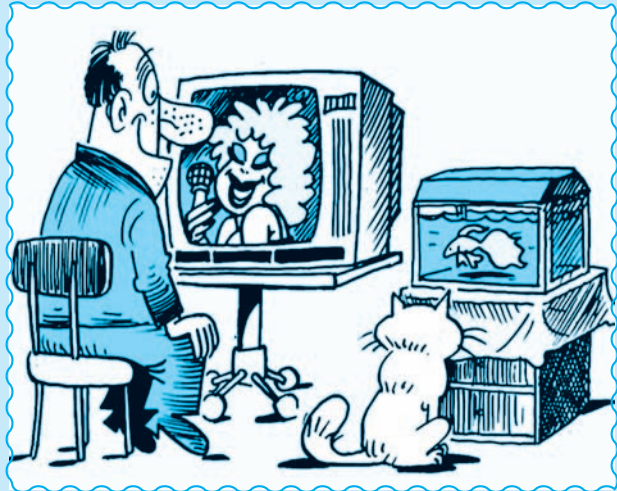
«Текех ку таван патёнче эпё пёр тумлам шёвек те ёсместёп, пёр чёптём те Ҙавара хыпмастап!», – тесе хамән чуна хытартәм.

**Н.РОЗОВ,
Чёмпёр**

Кушак айһаплә

- Пурнаҕ пётрә кушака пулах, – макартатса утаты Ваҗли урам тәрәх.
- Мён айһапа кәчә вәл? – ыйтаты кұрши.
- Ара, эпә еҕе кайма тухсанах кушак җул урлә қаҗатчә. Усапли ан җиттәр тесе темисе хутчен те еҕе каймасәр каялла таврәнтәм. Халь акә еҕрен кәларчәс.

Шанчәклә каччә

- Амәшәпе хәрә сәмахлаҗҗә.
- Анне, эпә качча тухатәп, – пәлтерет хәрә.
- Кама тухасшән-ха, хәрәм? – ыйтаты амәшә.
- Ырә җынна, патша майри пек канлә усракана. Шанчәклә җынна...
- Кам-ши вәл? Нивушлә пәр-пәр җәрме пуян?
- Җук, анне, пәлеймерән. Эпә салтака качча тухатәп. Мөншән тесен салтак тем тума та пәлет: җәлеме те, саплама та, апат-җимеҗ пәҗерме те...

Майне пәлмен

- Каҗхи урампа пәр җын макартатса утаты:
- Ма каялла чәнсе илтәм, ма каялла чәнсе илтәм?
- Хайхинчен иртсе пыракансем:
- Мён пулнә сана? – тесе ыйтаҗҗә.
- Мана виҗҗән тытса хәнереҗ. Кәштах тәна кәрсен пәхатәп – асфальт җинче лум выртаты. «Киләр кунта, сыснасем!» – тесе кәшкәртәм та лума илме тәтәм, лумә вара асфальт җумне шанса ларнә. Ма чәнсе илтәм-ши, ма чәнсе илтәм-ши?

Әслә ыйтә

- Манән ыйтә пекки урәх никаман та җуккә пулә.
- Җав тери әслә, – каласа параты пәр арҗын пәлешне.
- Мён тума пәлет вара ыйтту? – ыйтаты лешә.
- Кашни ирех мана хаҗат-журнал кәртсе параты.
- Кунта ним тәләнмелли те җук – вәрентнинчен килет.
- Э-э, җук, эпә хаҗат-журналне пачах җырәнман.

Халәх җәнаннинчен

- Каҗарман айһп Мускавран та каялла таврәнаты.
- Хәр кәмәлә – хәрәх «ан».
- Еҗсәр пурнаҕ юсанмасть.
- Епле тәрәшсан та аялтан җүлелле үкме җук.
- Пуррипе пурәнма пулеччә – җукки пәтерет.
- Пәр җул пурәнма җәр җулхи әс кирлә.
- Еҗ тәлне пәлмесәр хуҗа пулаймән.
- Әсталәх еҗ хатәрәнчен мар, аләран килет.
- Инкек инке мар, йәпатнипе иртсе кая җук.

Г. Козлов үкерчәсем

Халех кирлә

- Атте, мана мотоцикл илсе пар-ха, – йәләнаты ывәлә.
- Үссе җит-ха малтан.
- Мана халех кирлә, – тет ача. – Атту учитель пәрех май ятлаты.
- Мөншән?
- Урока кая юлса җүренешән.

Камала камал хуҗатъ

Энэшпуҗ лесничествине ертсе пыракан Хихикин пёррехинче сёрёк тунката җине ларна та телёрсе кайна. Телёкре а́на этем пек ма́на катка́сем кура́наҗе.

«Эх, җаксене вәрман ка-старасчә?» – шухашласа илет сөҗ лесничи, хайхи катка́сем ёҗе пикенеҗе: йыва́җсене касса тўнтересчә те сыпалаҗе, пулен-кесене юрла-юрла купалаҗе... Ёҗлесе пётерсен Хихикина сырса илеҗе.

– Камала камал уҗать, – са́мах пуҗарать пёри.

– Укҗа пире те айа́кран тек-мест, – тет тепри.

Лесничи халхисене хупахпа хупласа илтмеш пулатъ. Катка́сем каллах пурта-пачка́ тытса ёҗлеҗе. Ва́хат җитсен хайсен юрринех юрлаҗе:

– Укҗа памасан Уҗка та хапал мар. Ёҗшён тўлемеллах.

Лесничи ним пулман пекех җамаллан таварать:

– Укҗа вал уплюнка мар, хёлле те пулатъ.

– Ай, ка́на тёп-тёрёс каларар, хисепле хуҗамар, – ла́х-ла́х кула-җе катка́сем. – Чан та, тахсанах

кёр иртрё, хёл те пулчө, юр та иреле пуҗларё авя. Укҗи җав-җа-вах җукка́-җке? Енчөке ке́мен укҗан хўри куян хўринчен те ке́ске тет. Илтмен-и?

– Илтнө, илтнө. Памасан – пёр җыләх, парсан – сёр җыләх... Эй, сирёнпе... Чармантарса сўретёр пустуй. Ғыварма памастар! – ала сулатъ Хихикин.

Катка́сем җырлахмаҗе, тарәх-нипе этем келеткине кашлама, тункатана тустарма тытанаҗе. Хайхи сёрёк тунката тайалса-тайалса пыратъ, кеҗ лаштар йатанса анать. Сехре хәпнипе Хихикин кашкарса вәранса ка-яты, хыҗкаланса илет. Куҗ-пуҗа сатарса пахатъ: җумра нимле этем ма́наш катка́ та җук. Чакак сөҗ ма́шкәлланан чакәлтататъ тата ула курак краклатса веҗсе ир-тет. «Ырра мар ку», – шухашлатъ лесничи. Чанах иккен, кантура таврансанах хайхискере вәрман хуҗаләхөн директорё темшён хай патне vascaвлән ченет...

– Сана пулах ят илтрём. Ларатан унта җыварса, – тўрех ят-лама тытанатъ а́на Алексин.

– Нумай җыварман эп тунката

җинче. Кашт сөҗ каташ пулначө. Мён, җав ва́хатра вәрман вәрлан-им? Мёншён ят илттертём вара?

– Тунката җинче җывратан-и эс е чараш тарринче, халө пурпө-рех, – тарәхатъ пуҗла́х. – Акя, вула, саван!

«Рабочисене тўлемелли ва-хата сёмсёррөн паснашан, ёҗе начар йёркеленешөн вәрман хуҗаләхөн директорне тата Энэшпуҗ лесничествин лесничине выговор парас...» – тесе җырна пуҗла́х тасса паня хут җинче.

– Анлантан-и халь?

Тинех аса илет хайхискер: ара, ун патенче җынсем, чанах та, катка́ пек тарашса ёҗлерөҗ, ан-чах укҗа сур җул хушши памасар та́чө вәл. Акя җапма пелмен пуша веҗе җавранса җитрө. Телөкри катка́сене аса илнине җан-сўрамө кеҗетсе кайрө.

Ғынна ёҗшён ва́хатра тўлесси – пуҗла́х тивөҗе.

Хисеплесен – камала камал уҗать тенө халәхра. Ёҗлекен җыннан ун пек чухне ытларах тарашас килет. Хисеплемесен вара камала камал хуҗатъ иккен.

В.КУЗЬМИН

Чикӗри пограничниксем хӗлле-хи сивӗ тӑманра та, ҫуркуннехи шыв-шурсенче те, ҫулла юхтарса каяс пек ҫумӑр ҫунӑ чухне те, кӗркуннехи пӑч тӗттӗм каҫсенче те чикке тимлӗн хураллаҫҫӗ. Мӗн чухлӗ хастарлӑх, паттӑрлӑх кӑтартмаҫҫӗ пуль вӗсем! Хӑшпӗр чухне тата кулӑшла япаласем те пулаҫҫӗ.

Пирӗн заставӑри Мельниченко пограничник яланах мухтанма юрататчӗ. Эпӗ ниҫсан та шикленместӗп тетчӗ. Пӗчӗк чухне ачасемпе тавлашса ҫава ҫинчех ҫӗр выртӑм тесе ӗненеретчӗ. Унта пӗр вӑранмасӑр, ним тӗлӗк курмасӑр ҫывӑрнӑ тесе каласа паратчӗ. Эпир пӗлместпӗр, тен, ҫывӑрма та пултарнӑ ӗнтӗ. Мӗншӗн тесен ҫава ҫинче ҫывӑрни килте пахчара ҫывӑрнинчен нимех те уйрӑлса тӑмасть, хӑрамалли ним те ҫук.

Пӗррехинче Мельниченкопа Павлов секрета кайрӗҫ. Секрет тесе пӗр-пӗр вырӑнта тӑшмана сыхласа тӑнине, выртнине калаҫҫӗ. Вӗсем хӑва тӗмӗ ҫумне, упасарри тӗмӗ ӑшне выртнӑ та

тавралӑха сӑнама тытӑннӑ. Нимле сас-хура та пулман. Ӱхӗ кӑна, вӑрманти шӑплӑха пӑсса, кӗскен ӱхӗре-ӱхӗре илнӗ. Инҫех те мар шыв шӑнкӑртатни илтӗннӗ. Шӑнкӑр-шӑнкӑр туса пӗр кӗвӗллӗ юхнӑ вӑл. Ӑна итлесен ача чухне

Василий АЛЕНТЕЙ

Тӗлӗнмелле «ШПИОН»

хире выртма кайни аса килнӗ. Ҫав вӑхӑтра пуҫ тӑрринчех тем ах-ах! тесе ҫухӑрса янӑ та хашлатса илсе хурӑн ҫине пырса ларнӑ.

Тӑмана пулнӑ иккен — ҫын сасипех ҫухӑракан тӑмана. Мельниченко кун пеккисене куркаланӑ.

Ҫапла чылай выртнӑ вӑл. Ун ҫумӗнчех пӗр нӑрӑ сӗрлетнӗ. Вӑл пысӑк, симӗс нӑрӑ пулнӑ, курӑк ӑшне кӗрсе ӱкнӗ те ниепле те вӗҫсе кайман. Ҫак нӑрӑ Мельниченкона тарӑхтарсах ҫитернӗ.

Мельниченко ниҫсан та ӱсӗрмен. Павлов хӑшпӗр чухне ӱсӗрке-

лет. Халӗ те вӑл аллипе ҫаварне хупласа кӑшт кӑна сасӑ панӑ. Ку сасӑ, паллах, виҫ-тӑватӑ пусӑмран инҫене каяс ҫук. Павлов ӱсӗрнине пӗлсен, Мельниченко та ӱсӗрес килнӗ. Ниепле те тӱсме пулман ӗнтӗ, карланкӑ кӗҫӗтнӗ. Мӗн тумалла. Ҫак вӑхӑтра пӑхӑть: усланкӑна шап-шурӑ ҫын утса тухӑть! Чӑн-чӑн ҫын! Ура сассисем те илтӗнеҫҫӗ, тӑп-тӑп-тӑп. Атӑла пулмалла, ҫирӗппӗн пусса, патак-ҫатаксене хуҫса утӑть.

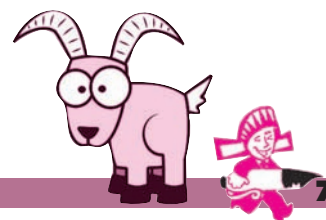
Мельниченко Павлова аякӗнчен кӑт тӗртет те шӑппӑн, — Куртӑн-и? — тет.

Шурӑ ҫын тӗме хыҫне, Мельниченкопа Павловран ҫирӗм-вӑтӑр утӑмра кӑна, чарӑннӑ. Хӑй хашхаш сывланӑ. Ывӑннӑ пулас. Чикӗ урлӑ каҫнӑскер канма шутланӑ ӗнтӗ. — Питӗ ҫӱлӗ те патвар... — тет Павлов. — Кӑна вӗҫертес марччӗ.

Павлов, винтовкине хатӗр тытнӑскер, выртса юлат. Мельниченко ҫӗкленет. Ҫак вӑхӑтра вӑл урипе тымартан такӑнать те хӑрӑк турата шӑтӑрт хуҫать. Шурӑ ҫын, пӗшкӗннӑскер, пуҫне ялт ҫӗклет.

— Ихо-хо-хо-хо! — кӗҫеннӗ сасӑ янӑраса каять. Чӑн-чӑнах лаша кӗҫенет. Мельниченко патне, хуҫи тесе пулас, тимӗр кӑвак лаша утса пырат.

Ҫапла пирӗн Мельниченкопа Павлов тӗлӗнмелле «шпион» курнӑ. Дозортан таврӑнсан каласа пачӗҫ те — култӑмӑр вара хӑйсенчен. Анчах тепӗр каҫхине вӗсем чӑн-чӑн шпионах тытрӗҫ. Уншӑн вӗсене командовани тав турӗ.

Кулай мучи саламё

Авалхи йӓлапа, паянхи ӓслипа пуӓма тайса калам пурсӓра та пӓр САЛАМ!

Пӓр салам сахал пулӓ, икӓ салам илемлӓ пулӓ, виӓӓ салам виӓселлӓ пулӓ. Ҙавна шута илсе тата виӓӓ салам каласах пулӓ: салам манран, салам хамран, салам пиртен – Кулайпа иксӓмӓртен!

Кулай мучи килеймерӓ, килме җулне пӓлеймерӓ. Ҙулне пӓлетчӓ те пулӓ – җуллӓ хуплу җимелле терӓ. Хуплу ӓҗне вӓҗлесен хыпалансах килӓ-ха.

Ҙапла вара мӓн пулса тухать? Иккӓн тӓвас ӓҗе пӓчченех тумалла: култармалла, пултармалла. Ҙӓвар карса кулмасан мӓн тумалла? Ӓна хальлӓхе хам та пӓлейместӓп, җавӓнпа та сиртен пулӓшу кӓтетӓп:

Кулас килет пулсассӓн
Ярӓнтарса кулмалла,
Кулас килмест пулсассӓн
Ятне туса лармалла.
Ӓнланмалла-и?

Кулай мучи калашле, кулнӓшӓн куланай илмеҗҗӓ, вӓлтренпе те вӓтелемеҗҗӓ.

АВТОР ҘИНЧЕН

«Капкӓн» тусӓ, нумаи кӓнеке авторӓ Николай Васильевич Васильев (Ытарай) пурӓннӓ пулсан кӓҗал январь уйӓхӓнче 90 җул тултарнӓ пулӓччӓ. Ҙыравҗӓ Чӓвааш Республикин Комсомольски районӓнчи Хирти Явӓшра җуралнӓ. Тӓван җӓршывӓн Аслӓ вӓрҗине хутшӓннӓ, литературӓра та тухӓҗлӓ ӓҗленӓ. Унӓн кӓнекисене уйрӓмах ачасем юратса вулӓҗҗӓ.

Ҙыравҗӓ пурнӓҗран 2005 җулта уйрӓлса кайнӓ.

Микулай МӒСКАЛ

Такмаксем

Лайӓх хӓр тупас тесе
Кайрӓм ӓпӓ пасара.
Уҗрӓм хупах алӓкне –
Сарине сутать сӓра.
Каласма, ай, пултарать,
Юмахҗӓ пек юптарать,
Сутнӓҗсемӓн сӓрине
Кӓпӓкран укҗа тӓвать.

Эй, ларсан ку хӓр җумне
Путӓн ултав кӓллине.

Утрӓм тарӓхнӓ енне
Аш-какай сентри патне.
Кӓтерне йӓл-йӓл кулать,
Шашлӓк ативме пулать.
Илтӓм те тӓрӓслеме
Кӓтӓм тепӓр пӓлӓме,
Ҙӓр те җитмӓл грамм җитмест,
Калӓттӓм – чӓлхе витмест.

Эй, ку Етӓрне хӓрне
Хӓвалар пулӓ Сӓр хӓрне.

Пытӓм Вӓҗелис патне –
Килӓштертӓм ун ятне.
Хӓй те илӓртӓллӓскер,
Пукане пекех чипер.
Пусласаччӓ каласма–
Эй, ӓҗта унта чӓтма:
Кӓй! җапать пирус шӓрши,
Ку, иккен, табак тарҗи!

Ҙук, тӓванӓмсем, пасар
Хӓр тупӓнас вырӓн мар.

Раиса САРПИ

Майра патшана тарси

ШҮТ

Тарси калать тет әмсанса,
 Ёмётленсе те сәхланса:
 – Эх, чаплә-ҫке майра патша,
 Пёрре курасчә ҫывәрса –
 Ачашланасчә ҫывхарса...
 Хайхи патша майра

ҫакна илтсе,

Шәп аллә ҫәмарта илсе
 Пёсерттерет те тарсине
 Кулса пәхәт тет ун ҫине...
 Пёр теҫетке ҫәмартана
 Хушәт тет сәрлама аңа
 Хәп-хәрлө төслө сәрәпа.

Тата тепөр теҫеткине
 Сәрлаттарать симёс төспе.
 Кәвак та сарә, кәп-кәрен –
 Пулаҫсә шур ҫәмартасем...
 Майра патша калать: «ҫисем
 ҫак төслө ҫәмартасене!»

Тарси итлет хәй хуҫине,
 ҫиет-ҫиет ҫине-ҫине –
 Кәваккине, симёссине,
 Кәреннине, хәп-хәрлине,
 Сап-саррине, төп-төрлине...
 Майра чееленсе хуллен
 Ыйтәт тет

хәйән тарсинчен:

«Хәш ҫәмартиё тутләрах?»
 Леш шутласа тәмасть вәрах,
 ҫирәплетсе калать тӯрех:
 – Пур ҫәмартиё те пәрех!..
 – Вәт манән та...
 Ыттисенни пекех...
 Ан сәхланса ҫӯре текех! –
 Тесе калать патша – майра, –
 Ялан эс пулән ман «айра» ...
 (Алтатые аппа юмахласа
 панинчен).

Ыттисенни пекех...

Ан сәхланса ҫӯре текех! –
 Тесе калать патша – майра, –
 Ялан эс пулән ман «айра» ...
 (Алтатые аппа юмахласа
 панинчен).

ҫухалнә совёҫе шырани

ПАМФЛЕТ

Пёр ушлап ҫын урам
 тәрәх каллә-маллә утка-
 ланә, вәхәтән-вәхәтән ча-
 рәнсах ун-кун пәхкаланә.

– Мён шыратән, тә-
 ванәм? – ыйтнә иртсе
 ҫӯрекенсем.

– ҫынсем ман пирки
 совёҫне ҫухатнә тесе ка-
 ларёҫ. Шыратәп-шыра-
 тәп – тупаймастәп.

– Ай-яй-яй, ҫухатмалла марччә хакләскерне! Совёҫсёр
 пурәнма ытла йывәр. Тупмах тәрәш, – канаш панә пёрисем.

– Пулнә-и-ха сан совёҫү? – иккеленнә теприсем.

– Пулнә пек аставатәп, – тавәрнә Ушлап.

– Мён төслөччә?

– Астумастәп.

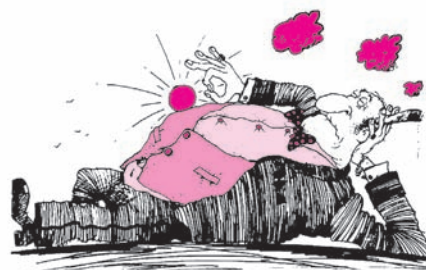
– Мёнле хурәмләччә?

– Астумастәп.

– Әҫта чикнөччә?

– Астумастәп ара! Йәләхтартәр! – ҫиленнә Ушлап.

– Төсне-мөнне әҫтан пәлем-ха. Эпә унпа пёрре те уса
 курман-иҫ...

Н. СУЙМАНОВ

«КАПКАН» асърхаттаратъ

пек пулса ватă ҫынсене вѣсен таванѣ авари туса айăпланна тесе улталаҫҫѣ, укҫа тўлесен ҫав ҫынна уголовлă яваплăхран хăтарма пултаратпăр теҫҫѣ. Чылай чухне инкек тўсекенсем – пенси ўсѣмѣнчи ҫынсем. Тепѣр чухне телефонпа шăнкăравласа сире пысăк укҫа выляса илнѣ тесе те ѳенентерме пултараҫҫѣ. Палламан ҫын шăнкăравласан тўрех хыпăнса ан ўкѣр. Вăл мѣн хушнине тума ан васкăр, малтан ҫывăх ҫыннăрсемпе ҫыхăнса вѣсем ҫинчен ыйтса пѣлѣр. Унсăрăн пысăк укҫа-тенкѣ ҫухатма пулатъ. Палламан ҫынсене, уйрăмах чикансене, нихăҫан та хăвăр пата ҫѣр каҫма ан кѣртѣр. Вѣсем сирѣн шанăҫа кѣрсе юмăҫ яма, ҫавна май хаклă япаласемпе укҫа-тенке вăрласа кайма пултараҫҫѣ.

Хăш-пѣр чухне ултавҫасем хăйсене банк е социаллă ѳҫченсем пек те тыткалаҫҫѣ. Кивѣ укҫана ҫѣннипе улăштарма е ҫакăн йышши урăхла пулăшу пама сѣнсен ан килѣшѣр. Укҫа улăштарма шутланă ҫынсене суя укҫа тыттарса хăварнă тѣслѣх те чылай тѣл пулатъ. Ултавҫасем пѣччен пурăнакан ватасем патне кѣме тăрăшаҫҫѣ. Япшар чѣлхеллѣскерсем ватасен шанăҫне кѣме пѣлеҫҫѣ, ҫавна кура ҫамăллăнах улталаса хăвараҫҫѣ. Ватă тата пѣччен пурăнакан аслă ўсѣмри ҫынсене уйрăмах асърхаттарса калас килет: сирѣн патăра палламан ҫын килсе мѣн те пулин туянма е ылмаштарма сѣнчѣ пулсан, пѣр тăхтаса тăмасър полицие шăнкăравлăр.

Йѣркелѣх хуралѣ пѣлтернѣ тăрăх, юлашки вăхăтра ватă ҫынсене улталанă тѣслѣхсен шучѣ ўснѣ. Ултавҫасем ватă ҫынсен укҫине вăрлас тѣллевпе темѣнле май та шыраса тупаҫҫѣ. Ытларах чухне вѣсем пѣрешкел схемăпа усă кураҫҫѣ.

Право йѣркине сыхлакансем

Ҫутҫанталăк ырлăхѣ пурне те ҫитет

Следстви комитечѣн Канашри пайѣ Патăрьел районѣнчи 60 ҫулти арҫын тата унăн 33-ри ывăлѣ тѣлѣ шпе Уголовлă кодексăн 116 статийе пуҫарнă уголовлă ѳҫе тѣпчесе пѣтернѣ. Вак-тѣвек теме те пулатчѣ-тѣр, анчах асли – ыранти коммерци организацийѣн гендиректорѣ тата район Пухăвѣн депутатчѣ...

Следстви версийѣпе килѣшўллѣн пѣлтѣрхи июнѣн 8-мѣшѣнче 16 сехет тѣлнелле Патăрьел районѣнчи Сител ялѣ хѣрринчи пѣве патне ҫак ялта пурăнакансем Мускав облаҫѣнчи таванѣсемпе пѣрле пынă. Кăштахран вара вѣсем патне хайхи гендиректорпа ывăлѣ ҫывхарнă, ку территориен кайма хистенѣ. Пѣве патне пымалли ҫул хупă, кунта ҫўреме юрамасть имѣш. Лешсем хирѣҫленѣ те – пуҫтахсем Мускав облаҫѣн 56 ҫулти ҫыннине, унăн 52-ри мăшăрѣпе 28 тата 30 ҫулсѣнчи ывăлѣсене хѣненѣ. Ҫийѣнчен депутат ывăлѣ канма килнѣскерсене газ пистолечѣпе тѣлленѣ, виҫѣ хут пенѣ – хăнасенчен пѣрне уринчен лектерсе ҫамăл амантнă. Куншăн унăн айăплавѣ ҫумне УК 115 статьи те хушăннă.

Следстви шухăшѣпе – пуҫтахсен айăпне ѳенентерме материал ҫителѣклѣ. Ҫавна май айăплав пѣтѣмлетѣвне ҫирѣптѣнѣ хыҫҫан уголовлă ѳҫе районăн миравай

судийине тишкерме ярса панă. Уголовнăй ѳҫ материалѣсенчен ҫакă паллă: пѣве патѣнчи территорие, ҫăнах та, айăпланакансенчен пѣри арендăна илнѣ, анчах саккунпа килѣшўллѣн ҫакă ытти ҫыншăн пѣвене ҫўремешкѣн чару пулма пултараймасть. «Ҫутҫанталăк ырлăхѣ пурне те ҫитет», – теҫҫѣ халăхра. Ҫак аҫлай патшалăх саккунѣпе те килѣше тăратъ.

К. АНТОНОВ

– Кăвайт тавралăха сиен ан кўтѣр
тесен а́на тѣплѣнрех сыхламалла!
– Отдыхая на природе, самое главное – хорошо окопать костер!

О. Попов
ўкерчѣкѣ

Сывй пурнайҫна пурнар

Кўршөре пурнать кахал,
Ун пек ҫын ялта сахал.
Ёҫ тёлне алли пёлмест,
Ыр шухаш пуҫне кёмест.

Пуҫенче ун тем шавлать,
Сём вәрман пекех кашлать.
Тёрлө шөвек ёҫнипе
Пуҫө янрать кунёпе.

Ирпе шырать ёҫмелли.
Аҫтарах-ши хаярри?
Наҫтаҫ килёнче вара
Тупәнатех пуль сәра.

Унта ҫитрө пурпөрех,
Наҫтаҫ пачё куркипех.
Кашни кун иртет ҫапла,
Ҫак муртан – хәтәлмалла.

М. ПРОКОПЬЕВА, Вәрмар

Хирёҫ тәрар, уррисем

Мәян ҫул Еля Куракё
Тухса кайнә тёнчене.
Сәмакун ҫулра тутаннә,
Пырне янә ирёке.

Каярах Еля Куракё,
Таврәнсан тәван яла,
Юхтарма пуҫланә акә –
Тымар янә ҫав йәла.

Ҫапла ҫитнө ёҫкө чирё
Аякри чәваш ялне.
Уррисем кёрешнө ҫирёп
Ана хирёҫ ун чухне.

Көр! кёрлерө аслә вәрҫә
Тёнчере тәватә ҫул.
Ял ҫынни ларсан та выҫә
Фронта пачё тырә-пул.

Сәмакун ҫинчен ун чух та
Шутламарёҫ ентешсем.
Ҫөнтөрүшөн тәчөҫ хытә
Ваттисем те вёттисем.

Урә халәх тәчө урлә
Аҫтаха пек тәшмана.
Ҫакна эпө хам та курнә.
Халө – ҫөнө самана.

Шел, каллех пуҫне ҫөклерө
Сәмакун тәван ялта.
Кивө ёҫкө-ҫикө чирё
Аптратать унта-кунта.

Вәрҫәри пек тәкәнаҫсө
Эрехпе чирленисем.
Ну, хәҫан пулать ун вөҫө?
Хирёҫ тәрәр, уррисем!

Анатолий ЮМАН

Раҫсейре ку таранчен туман тѣпчев ирттереҫсѣ. Хальлѣхе унаш-калли тѣнчере те ҫук. Ачасем аварие лекнин сѣлтавѣсене тѣпчессипе ҫыханна ку ҫенѣлѣх.

Машинѣра ларса пыракан ачан пурнѣҫепе сывлѣхѣ водителѣн ѣсталахѣнчен кѣна килмест. Ҫакна ашшѣ-амѣшѣнчен чылайѣшѣ ѣнланмасть. Ачисене алѣра тытса пыраҫсѣ, амѣшѣн алли темѣнле инкекре те хуѣтелеме пултарасть тесе шухѣшлаҫсѣ ахѣртнех. Васкамасѣр, сехетре 60 ҫухрѣм кайсан та машинѣсем ҫапѣнсан ача темиҫе хут йывѣрланать. Калѣпѣр, 6 килоллѣ шѣпѣрлан 100 килоллѣ снарядпа танлашать. Кун пек чухне нимѣнле алѣсем те пулѣшаймѣҫ.

Тѣпчевѣн пирвайхи кѣтартѣвѣсем тѣрѣх ҫакна калама пулать. Ачасем шар курнѣ инкексен 76 процентѣ машинѣсем ҫапѣннѣран килсе тухнѣ. Инкеклѣ тѣслѣхсен 95 процентѣ асфалът сарнѣ ҫулсем ҫинче пулнѣ. 79 процентѣ – типѣ ҫанталѣкра, 82 процентѣ – кун ҫутинче. Аварии пулнѣ вѣхѣтра машинѣсем сехетре 51 километр хѣвѣртлѣхпа пынѣ. Урѣхла каласан, чылай инкек чѣрмавлѣ ҫулсем ҫинче

Инкек-синкек сахаллантѣр тесе...

пулса иртнѣ тееймѣн.

Кунашкал аварии лекнѣ водителѣсем вѣтамран 32 ҫулта пулнѣ. Унччен правине туртса илнѣ е арестленѣ водителѣсемех инкеке лекеҫсѣ (унашкаллисем 7 процент). Руль умне ѣсѣрле ларма та шикленмеҫсѣ вѣсем (4 процент). Аварисенче ытларах 4-8 ҫулти ачасем инкек тусеҫсѣ, 46 процентѣн пуҫѣ аманать.

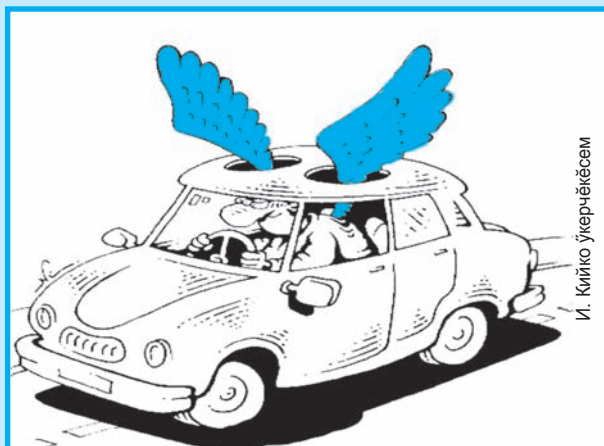
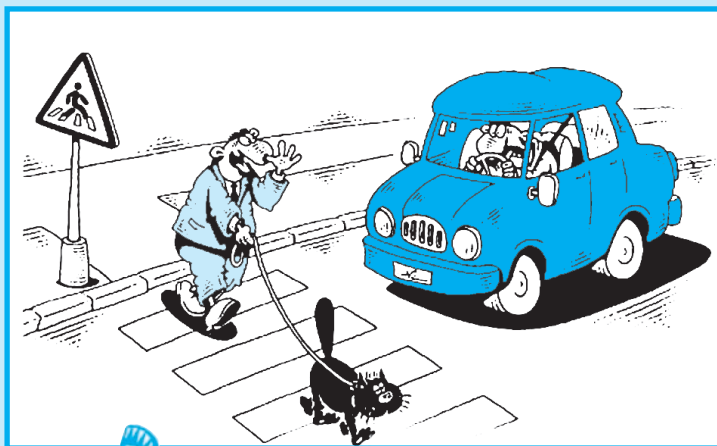
Пытарар мар, ытларах чухне ашшѣ-амѣшѣн укҫа енчен тѣкакланас килмест. Ятарлѣ креслѣ туянас вырѣнне машинѣра ҫыханмалли

пиҫиххи ҫине ҫирѣплетмелли хатѣрпе усѣ кураҫсѣ. Кун пек чухне аялти пиҫиххи пилѣкрен ҫулте пулнѣран инкекре ачан хырѣмѣ йывѣр сурланать. Тата лавкасемепа сарсенче йунѣ креслѣсем сутасҫсѣ. Пластмассѣран тунѣскерсем ачана аварии пулѣшаймѣҫ.

Тѣпчев кѣтартѣвѣсем чѣнлѣхпа тѣр килмеҫсѣ теме сѣлтав ҫук. Аварисен 54 процентѣнче кѣна ачасем ятарлѣ креслѣ ҫинче ларнѣ е ытти йышши хуѣтелев хатѣрпе усѣ курнѣ. Машинѣри ачасен 24 процентѣ хѣрушсѣрлѣх пиҫиххийѣ пе ҫыханнѣ. 4,5 процентѣ ун ҫумне вырнаҫтармалли хатѣрпе усѣ курнѣ. Ачасен 13 процентѣ вара пачах ҫыханман. Хальлѣхе ачасем валли кѣларнѣ креслѣсенчен пиллѣкѣшѣ пахасѣррисен шутне лекнѣ. Вѣсем хѣйсемех ҫемѣрѣлнѣ. Анчах ни хѣш инкекре те креслѣсене машинѣра кирлѣ пек вырнаҫтарса ҫирѣплетмен. Паллах, креслѣсенчен нумайѣшѣ – машинѣри хѣрушсѣрлѣх пиҫиххийѣпе ҫирѣплетмеллискерсем. Ҫавѣнпа ку телѣшпе пѣтѣмлетѣ тума иртерех.

Ҫакнашкал тѣпчев малашне саккуна улшѣнусем кѣртме май паракан сѣнѣсем хатѣрлеме пулѣшѣ.

И. НИКИТИНА

И. Кийко ѣкерчѣсем

Юратсан ача та пулать

Тахсанах пулса иртнѣ ку ёс-пус,
анчах паян кун асамран тухмасть.

Сѣнѣ пурт турамар. Куршѣ
ялти платниксене тара тыт-
сах. Икѣ-висѣ эрне ир пусласа
касчен шакарѣс, ларса чѣлѣм
те туртмарѣс. Вѣл кирлѣ те, ку
кирлѣ тесе те апратмарѣс. Тем
вѣхатран илемлѣ те хуѣм сурт
хѣпарса ларчѣ. Ыран ѣстасемпе
татамалла тенѣ чух арѣмпа пѣрле
укса, шѣмшака сѣмсетмешкѣн ха-
яртараххине хатѣрлесе хутѣмар.

Тепѣр кунне сѣнѣ пурте сума
платниксене кичем ан пултѣр тесе
куршѣ-арша та йыхравларѣмар.
Сѣнѣ пурт ѣскине урам вѣсѣнче
пурѣнанкан Вацса та хут купѣсне
хѣстерсе ситрѣ.

Пусланчѣ вара юрѣ-ташѣ. Пѣр-
икѣ сехет шавланѣ хысѣян Ва-
цса, купѣс каласа ывѣннѣскер,
ыран пасара каймалла, килте
сичѣ мѣшѣр сѣпата кѣтет тесе
тухса вѣстерчѣ. Ун хысѣян ытти
хѣнасем те тапранчѣс. Ял сынни-
сем кайса пѣтсен платниксемпе
татамалла. Ўстасенчен чи ватти
пѣр вѣрттѣнлѣх усма пулчѣ.

– Пурт-сурту аван тухрѣ, ан-
чах та сѣнѣ пурте эсѣ каспа кай-
са сыхла. Усал шухѣшлѣ сынсем
унта пурѣнма кусичченех пырса
тухатлама пултарацсѣ. Кайран
пѣскѣнчѣклѣ суртра ырѣ пурнѣс
пулмѣ, – терѣ хайхи асѣрхаттарса.

Ват сын каланине ѣша илтѣм.
Кас пулсан кивѣрех пиншак илсе
сѣнѣ пурте кайрѣм, мачча сине
хѣпарса выртѣрам.

Часах шѣпѣр-шѣпѣр сумѣр
сума пусларѣ. Тимѣрпе витнѣ тѣрѣ
пѣр евѣрлѣ кѣвѣ каласа мана ыйхѣ
картине сѣтѣрме пусларѣ. Сѣнкме
те пусланѣччѣ ѣнтѣ. Алкум вѣсѣ-
нче ура сассисем илтѣнни ыйха

самантрах вѣстерсе ячѣ. Алѣк
усѣлчѣ те, пурте иккѣн кѣрсе тѣчѣс.
Вѣсем шѣппѣн малалла иртсе сте-
на сумѣнчи сак сине ларчѣс.

Малтанах каччѣ сасси илтѣнчѣ.

– Ку пурт пулман пул-
сан сумѣртан ѣста тарса
пытанѣттѣмар-ши?

– Эпѣ киле кѣрес шутлѣччѣ-ха,
хѣв сине тѣтѣн-ске кунта кѣме, –
терѣ хѣрѣ именчѣклѣ сасѣпа.

– Чѣкецѣм, эпѣ сана чунтан
юратаѣп. Сакна ху та туятѣн ѣнтѣ.
Хамѣрѣн юратаѣва сак пуртре сирѣ-
плетме санран ирѣк ыйтатап.

– Юрату вѣл лайѣх-ха, анчах
ача та пулма пултараѣт-ске. Кай-
ран ачана кам пѣхѣ? – хирѣслет
хѣр.

– Аннѣ те, асаннѣ те пур, вѣсем
пѣхмѣс тетѣн-им?

– Анне ѣсе сурѣт, асаннен кусѣ
япѣх кураѣт, хам сѣмрѣклах ачапа
килте ларсан мѣнле намѣс пулать.

– Чѣкецѣм, ан пѣшѣрхан, аннѣ-
пе асаннѣ пѣхмасан Турѣ пѣхмѣ
тетѣн-им? – сине тѣраѣт ѣкѣт.

Сак сѣмаксене илтсен эпѣ
Чѣкеце шеллесе мѣнпур вѣйран
кашкѣрса ятам:

– Мана шанса ача туса ан
ларѣр!

Хѣрпе каччѣ шарт! сикрѣс.
Пуртрѣн сѣвра сѣл пек тухса вѣ-
стерчѣс.

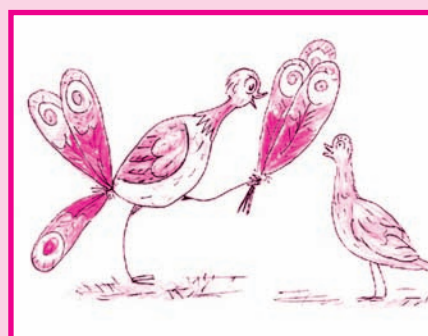
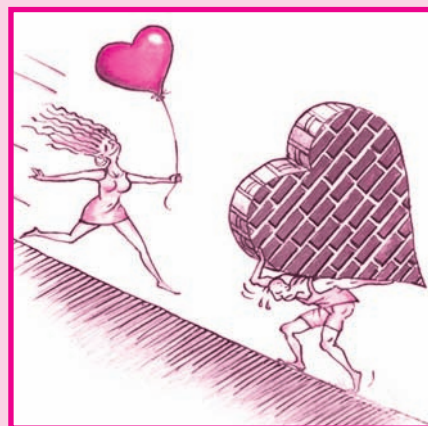
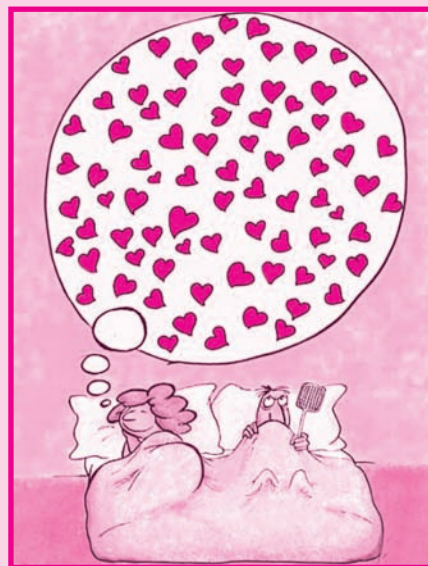
Ирпе пѣхатѣп та крыльца умѣ-
нче хѣрѣн пѣр калушѣ вырта па-
раѣт.

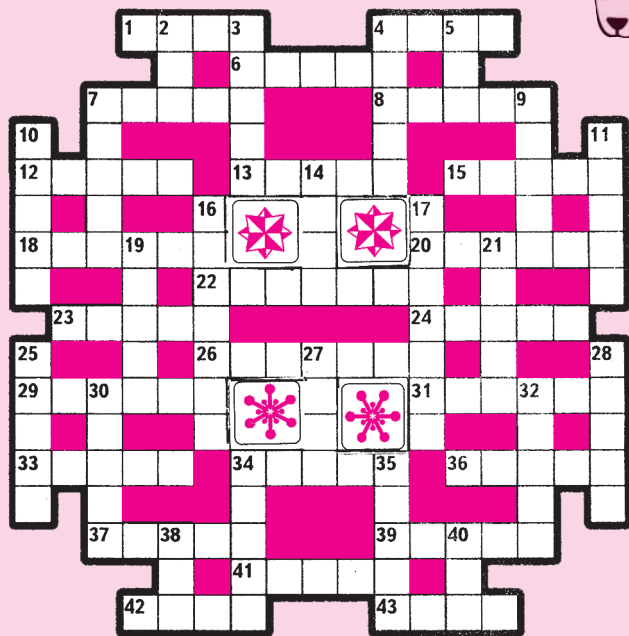
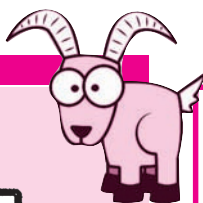
Тепѣр кунне Чѣкеце тѣл пулсан
хам патра хѣрах калуш пуррине
каларѣм.

Сѣкѣншѣн вѣл мана чунтан тав
туса никама та ан шарла тесе тар-
хасларѣ.

Иван ЕРОФЕЕВ.

Патѣрѣл районѣ, Ишлѣ ялѣ

Николай КРАСНОВ
(Йёпреç районё) хатёрленё

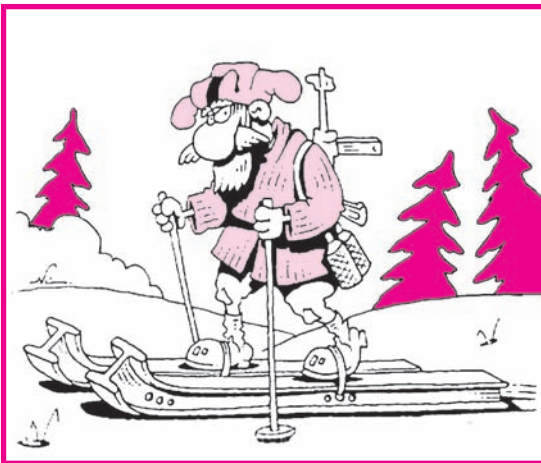
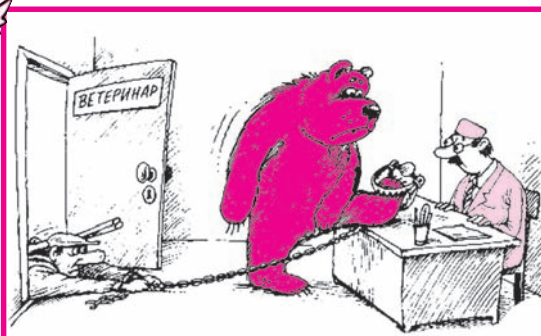
Сылтамалла: 1. Азипе Европа чикки. 4. Яка сул, йываç лаша, çимесёрех турттарать (туп.юмах). 6. А́на лаша сётёрет. 7. Тўлемелли хатёр. 8. Çавăрăнтаракан кевё. 12. Сутса тунă тупаш. 13. Хаклă тирлĕ чĕрчун. 16. Урапа пайё. 18. Вăрăм сухаллă чĕрчун. 20. Килти каяшсене тăкмалли савăт. 22. Лакăм, путăк. 23. Теприсем ун çинче карăнасшăн. 24. Сёт-су таванё. 26. Çавăнмалли хатёр. 29. Ун урлă сиксе қаçaçсё. 31. Сыватмăшри пўлём. 33. Çырмалли хатёр. 34. Вёренў вырăнё. 36. Пулă тытмалли хатёр. 37. Ун чёлхи вăрăм пулакан. 39. Ун тăрăх шыв юхать. 41. Чăваш сыравси. 42. Самолет пусми. 43. Пур инкекшён те ... айăплă мар (каларăш).

Аялалла: 2. Китай халăхён апачё. 3. Хуралтă. 4. Усал шухăш. 5.хутаçси муллара (ват. сăм.). 7. А́на нуша ситерет. 9. Така мăшăрё. 10. Савăт-сапа. 11. Тепёр чух въл кётмесёрех пулать. 14. Чиркўллё ял. 16. Чăпăрка. 17. Върман кăвакарчăнё. 18. Унпа Раçсей тăрăхне виçеймён. 21. Сыхлав. 28. Панулми сорчё. 27. Тыткăнри сын. 28. Самолетсем сёкешни. 30. Амăшё сине вёрекен йытă. 32. Утă-улăм вырăнё. 34. Уçлăха вёсмелли хатёр. 35. Чун варли. 38. Кёрпе. 40. Пўрнесене илем кўрекен.

Иртнё номерте пичетленнё капкăнкашмăш хуравёсем:

Сылтамалла: 4. Пылесос. 7. Сахал. 8. Такан. 11. Кăвар. 14. Сăпса. 15. Майка. 16. Чăх. 17. Тар. 19. Тавах. 21. Алтър. 22. Пърса. 25. Кахал. 26. начар. 28. савăнăç.

Аялалла: 1. «Хыпар». 2. Сет. 3. Коран. 5. Тавар. 6. Чашăк. 9. Чăмърла. 10. Усламçă. 12. Самай. 13. Уксах. 18. Таван. 20. Сăмах. 23. Пасар. 24. Палăк. 27. Пър.

И.Кийко, В. Чуглазов ўкерчĕкёсем

СПОРТТОВАРЫ

Культурмай
Тултармай Ш

Эпир спортшан тәрәшатпәр!
Мы делаем спорт доступным!

С. Мягков үкерчәкә

С. Мягков үкерчәкә

– Кивә сула әсатма тухсан...
– Еще в старом году...

– Сәнә султа...
– И уже в наступившем новом...

Балаганчи
Барабанчи К

2015

ЯНВАРЬ КАРЛАЧ

ТН	5	12	19	26	
ЫТ	6	13	20	27	
ЮН	7	14	21	28	
КÇ	1	8	15	22	29
ЭР	2	9	16	23	30
ШМ	3	10	17	24	31
ВР	4	11	18	25	

ФЕВРАЛЬ НАРЭС

ТН	2	9	16	23
ЫТ	3	10	17	24
ЮН	4	11	18	25
КÇ	5	12	19	26
ЭР	6	13	20	27
ШМ	7	14	21	28
ВР	1	8	15	22

МАРТ ПУШ

ТН	2	9	16	23	30
ЫТ	3	10	17	24	31
ЮН	4	11	18	25	
КÇ	5	12	19	26	
ЭР	6	13	20	27	
ШМ	7	14	21	28	
ВР	1	8	15	22	29

АПРЕЛЬ АКА

ТН	6	13	20	27	
ЫТ	7	14	21	28	
ЮН	1	8	15	22	29
КÇ	2	9	16	23	30
ЭР	3	10	17	24	
ШМ	4	11	18	25	
ВР	5	12	19	26	

МАЙ СУ

ТН	4	11	18	25	
ЫТ	5	12	19	26	
ЮН	6	13	20	27	
КÇ	7	14	21	28	
ЭР	1	8	15	22	29
ШМ	2	9	16	23	30
ВР	3	10	17	24	31

ИЮНЬ СЁРТМЕ

ТН	1	8	15	22	29
ЫТ	2	9	16	23	30
ЮН	3	10	17	24	
КÇ	4	11	18	25	
ЭР	5	12	19	26	
ШМ	6	13	20	27	
ВР	7	14	21	28	

ИЮЛЬ УТӐ

ТН	6	13	20	27	
ЫТ	7	14	21	28	
ЮН	1	8	15	22	29
КÇ	2	9	16	23	30
ЭР	3	10	17	24	31
ШМ	4	11	18	25	
ВР	5	12	19	26	

АВГУСТ СУРЛА

ТН	3	10	17	24	31
ЫТ	4	11	18	25	
ЮН	5	12	19	26	
КÇ	6	13	20	27	
ЭР	7	14	21	28	
ШМ	1	8	15	22	29
ВР	2	9	16	23	30

СЕНТЯБРЬ АВӐН

ТН	7	14	21	28	
ЫТ	1	8	15	22	29
ЮН	2	9	16	23	30
КÇ	3	10	17	24	
ЭР	4	11	18	25	
ШМ	5	12	19	26	
ВР	6	13	20	27	

ОКТАБРЬ ЮПА

ТН	5	12	19	26	
ЫТ	6	13	20	27	
ЮН	7	14	21	28	
КÇ	1	8	15	22	29
ЭР	2	9	16	23	30
ШМ	3	10	17	24	31
ВР	4	11	18	25	

НОЯБРЬ ЧӰК

ТН	2	9	16	23	30
ЫТ	3	10	17	24	
ЮН	4	11	18	25	
КÇ	5	12	19	26	
ЭР	6	13	20	27	
ШМ	7	14	21	28	
ВР	1	8	15	22	29

ДЕКАБРЬ РАШТАВ

ТН	7	14	21	28	
ЫТ	1	8	15	22	29
ЮН	2	9	16	23	30
КÇ	3	10	17	24	31
ЭР	4	11	18	25	
ШМ	5	12	19	26	
ВР	6	13	20	27	